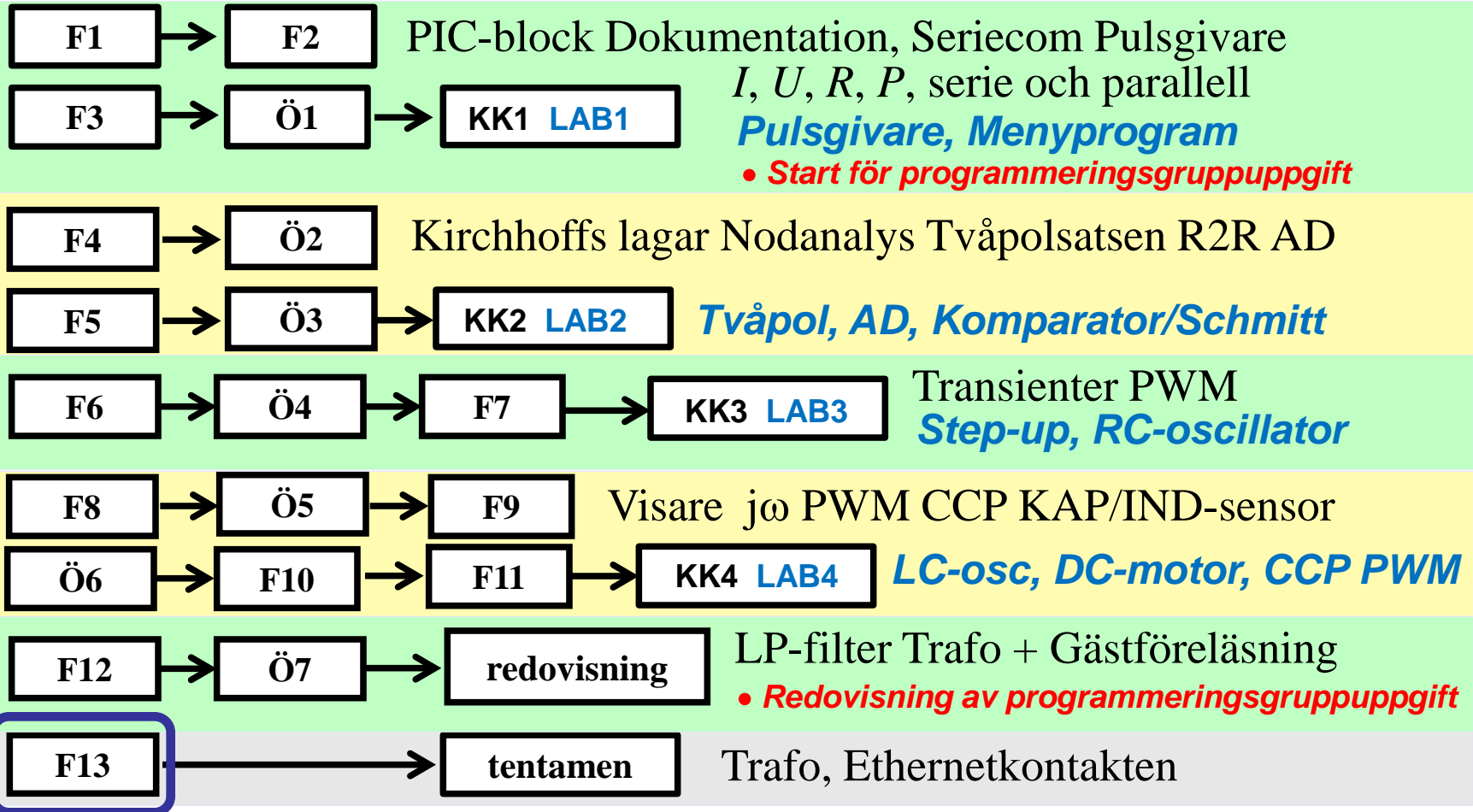
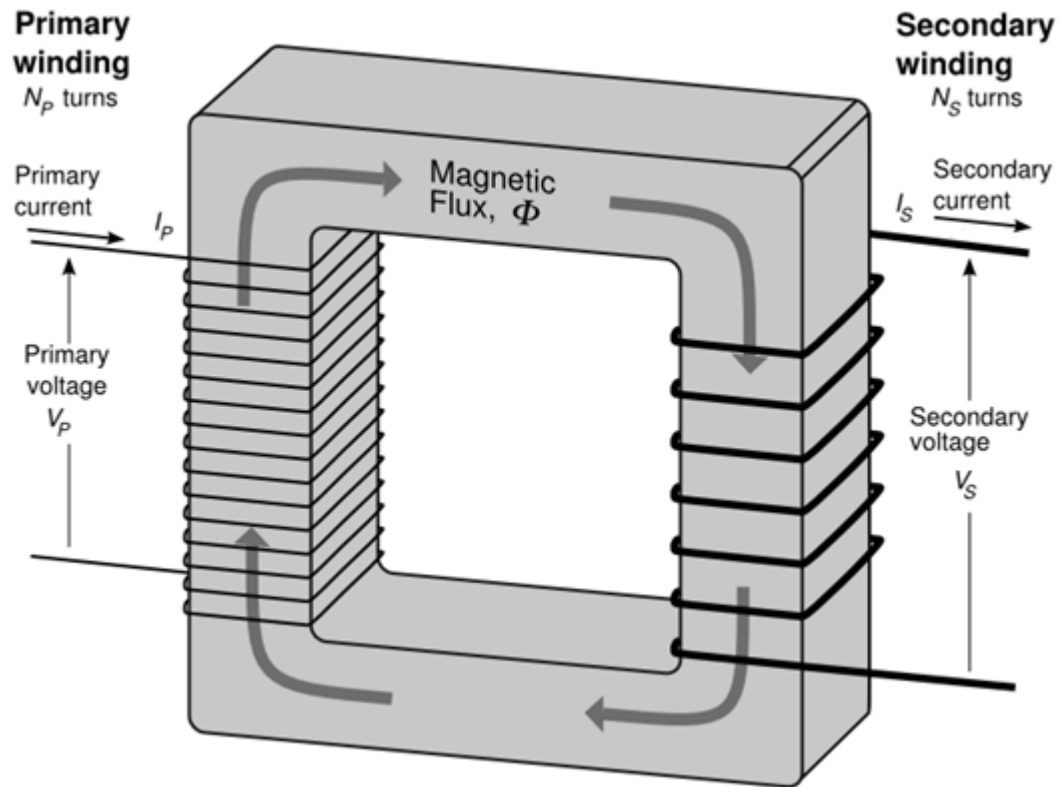

IE1206 Inbyggd Elektronik

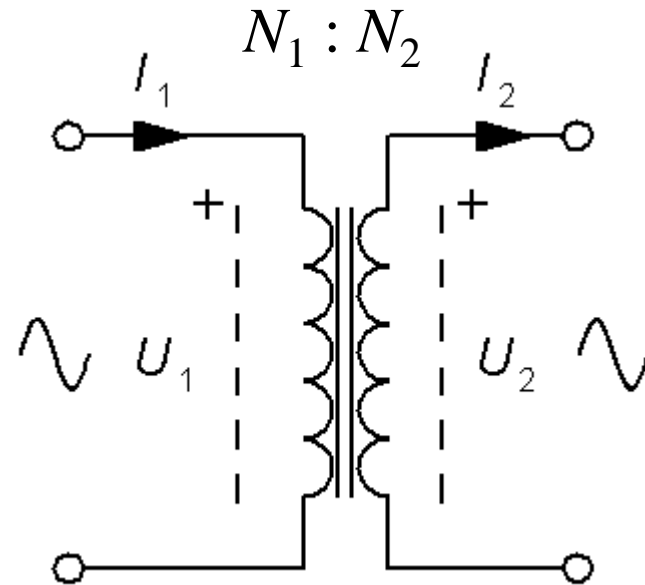
Transformatorn

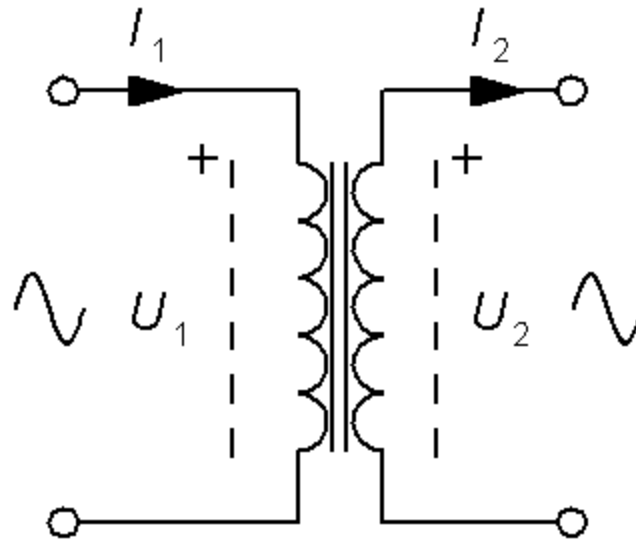
Spänningsomsättning

$$U_1 = N_1 \frac{d\Phi}{dt} \quad U_2 = N_2 \frac{d\Phi}{dt}$$

$$\frac{U_1}{U_2} = \frac{N_1}{N_2}$$

Ideal transformator $I_0 = 0$

$$N_1 \cdot I_0 = N_1 \cdot I_1 - N_2 \cdot I_2$$

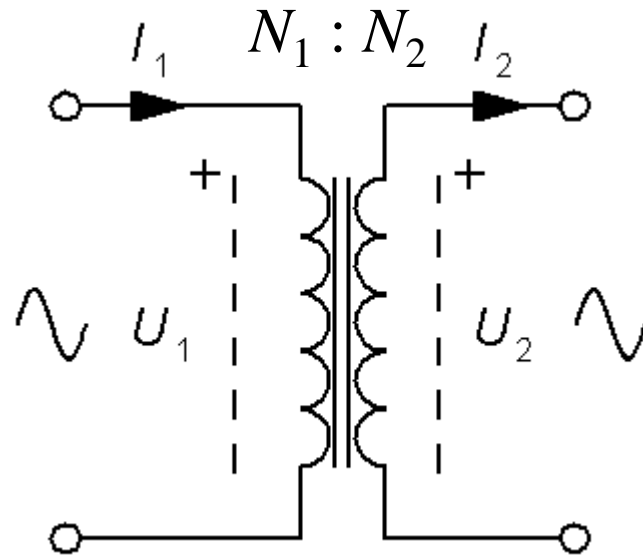
Magnetiseringströmmen $I_0 \approx 0$ är *liten* i förhållande till arbetströmmarna I_1 och I_2 . Transformatorn har hög induktans.

Strömomsättning

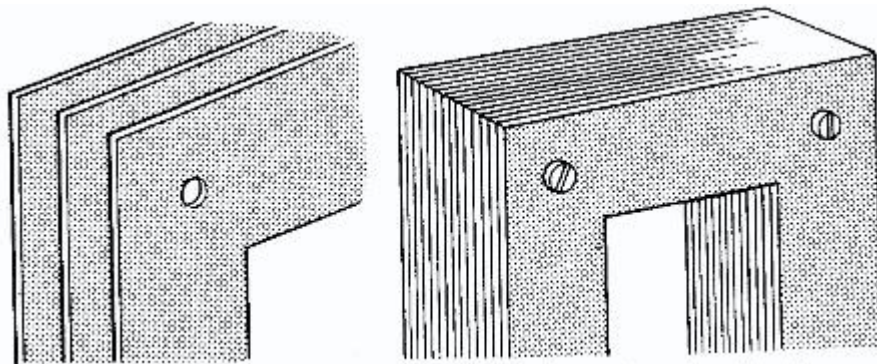
$$P_1 = P_2 \quad (P_0, I_0 = 0)$$

$$U_1 \cdot I_1 = U_2 \cdot I_2 \quad \Rightarrow$$

$$\frac{I_2}{I_1} \approx \frac{U_1}{U_2} = \frac{N_1}{N_2}$$

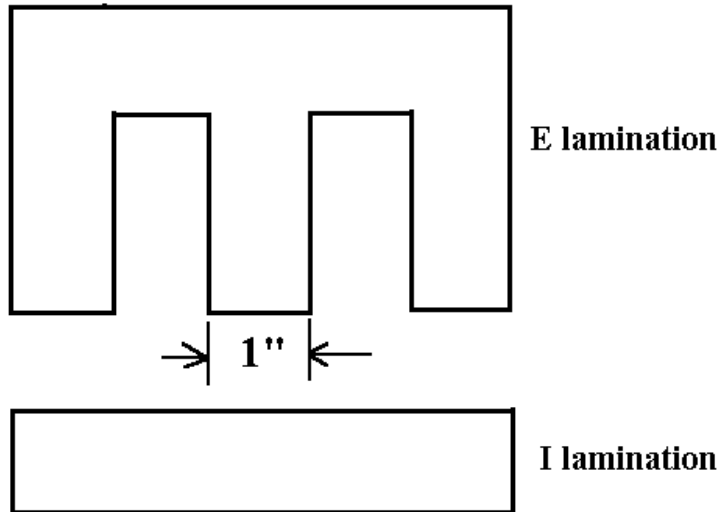

Virvelströmsförluster

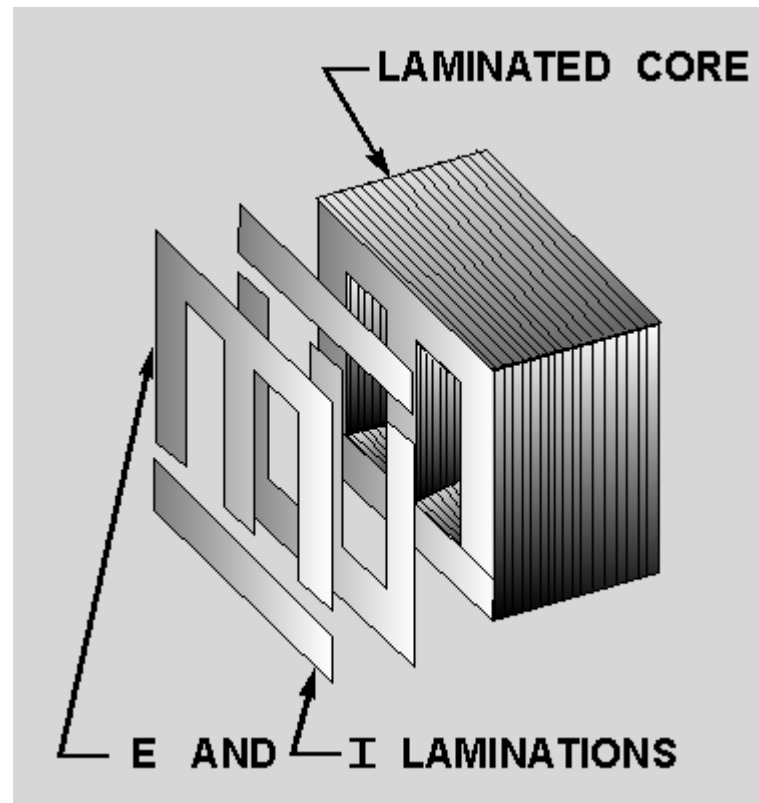
Virvelströmsförluster – strömmar i järnkärnan förhindras med lackerade (= isolering) plåtar.

E I -kärna

EI-kärnan är materialsnål!

E I -kärna

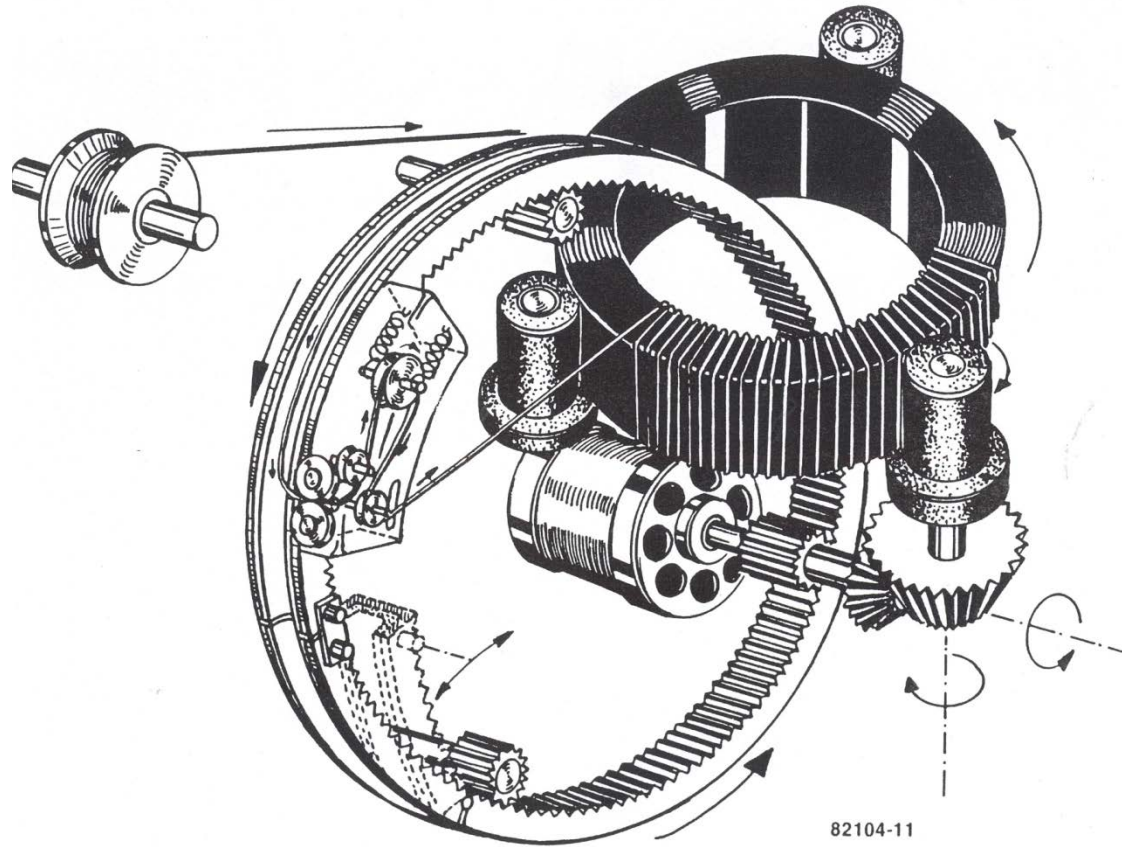
Toroid

Toroidkärnan har lågt läckfält – stör ej närliggande elektronik!

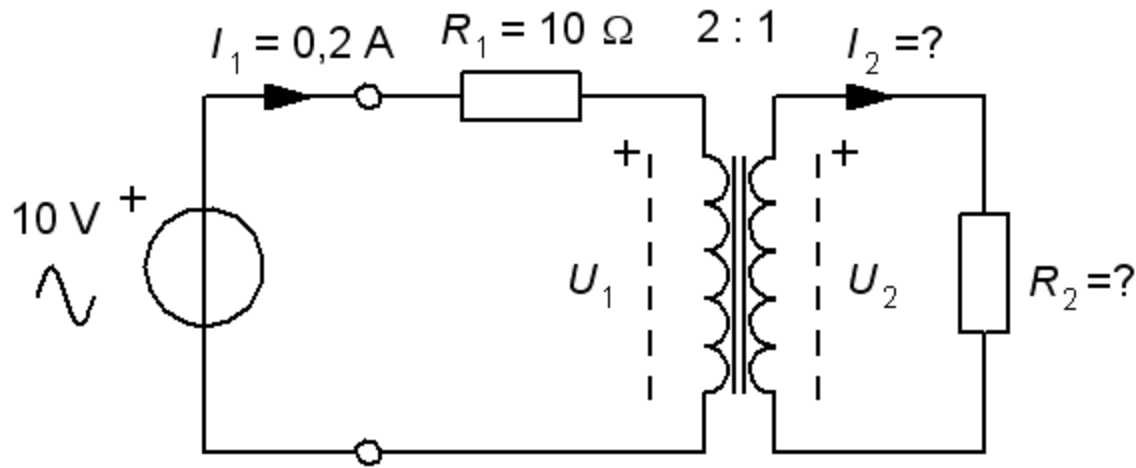
Hur lindar man en sådan?

Automatlindning av toroidkärna

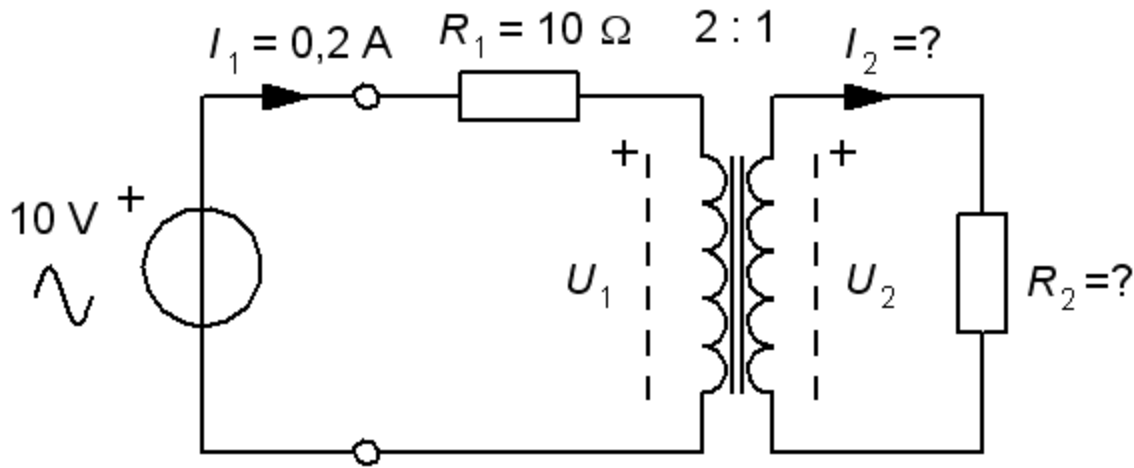

William Sandqvist william@kth.se

Transformatorn (15.4)

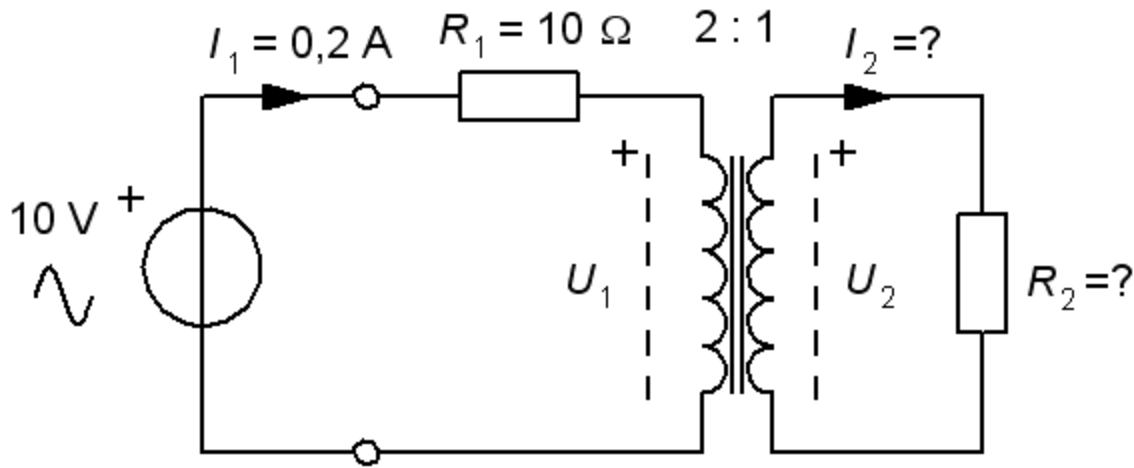

Transformatorn (15.4)

$$\frac{U_1}{U_2} = \frac{2}{1} \Rightarrow$$
$$\frac{I_1}{I_2} = \frac{1}{2}$$

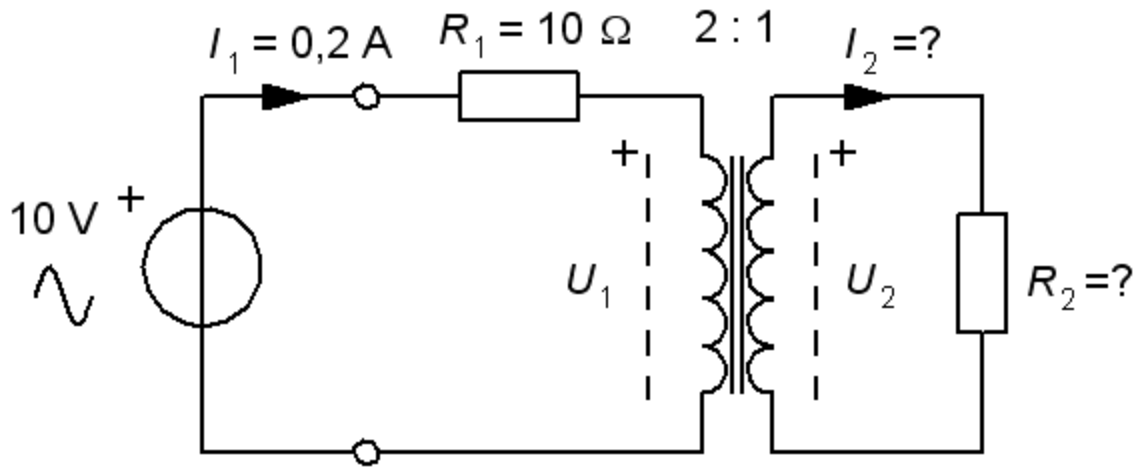
Transformatorn (15.4)

$$\frac{U_1}{U_2} = \frac{2}{1} \Rightarrow$$
$$\frac{I_1}{I_2} = \frac{1}{2}$$

$$10 - R_1 \cdot I_1 - U_1 = 0 \Rightarrow U_1 = 10 - 0,2 \cdot 10 = 8$$

Transformatorn (15.4)

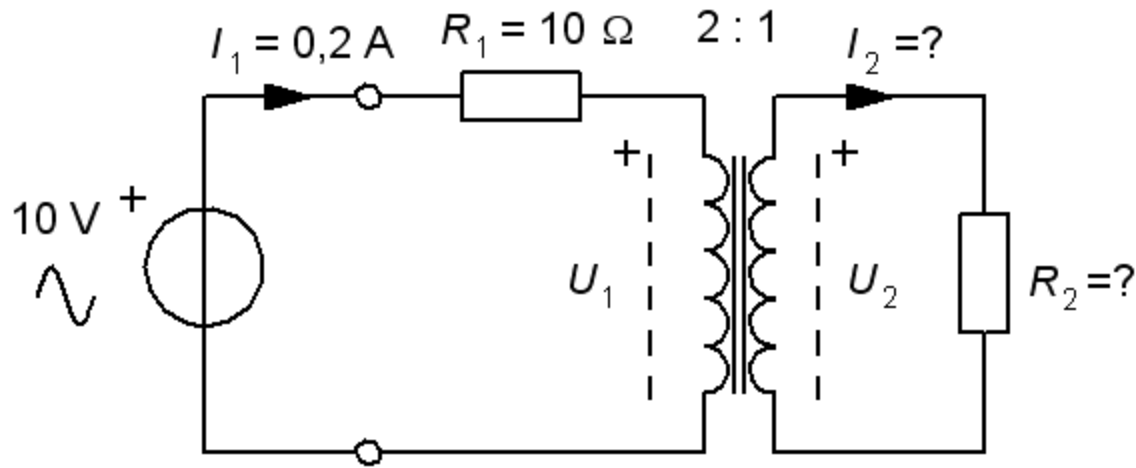

$$\frac{U_1}{U_2} = \frac{2}{1} \Rightarrow$$
$$\frac{I_1}{I_2} = \frac{1}{2}$$

$$10 - R_1 \cdot I_1 - U_1 = 0 \Rightarrow U_1 = 10 - 0,2 \cdot 10 = 8$$

$$U_2 = U_1 \cdot \frac{1}{2} = \frac{8}{2} = 4$$

Transformatorn (15.4)

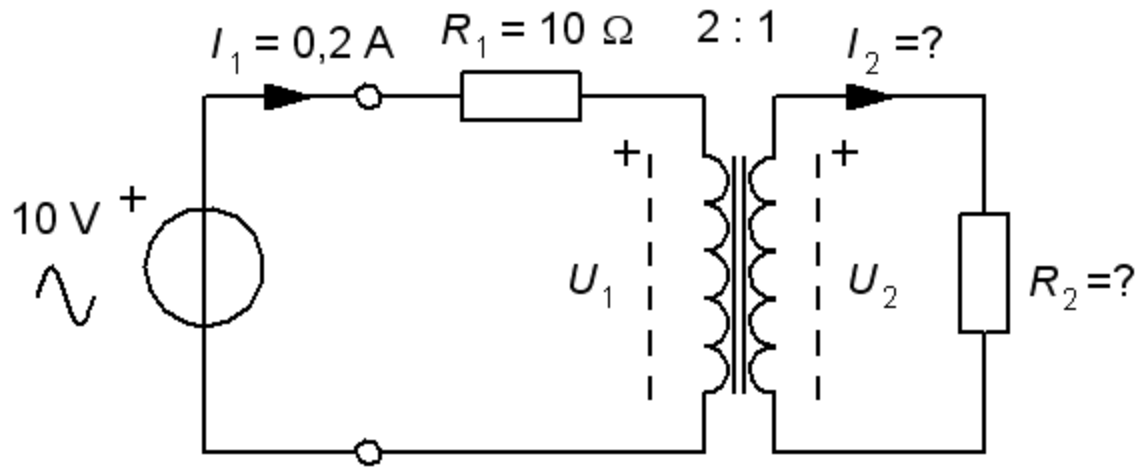
$$\frac{U_1}{U_2} = \frac{2}{1} \Rightarrow$$
$$\frac{I_1}{I_2} = \frac{1}{2}$$

$$10 - R_1 \cdot I_1 - U_1 = 0 \Rightarrow U_1 = 10 - 0,2 \cdot 10 = 8$$

$$U_2 = U_1 \cdot \frac{1}{2} = \frac{8}{2} = 4 \quad I_2 = I_1 \cdot \frac{2}{1} = 0,4$$

Transformatorn (15.4)

$$\frac{U_1}{U_2} = \frac{2}{1} \Rightarrow$$
$$\frac{I_1}{I_2} = \frac{1}{2}$$

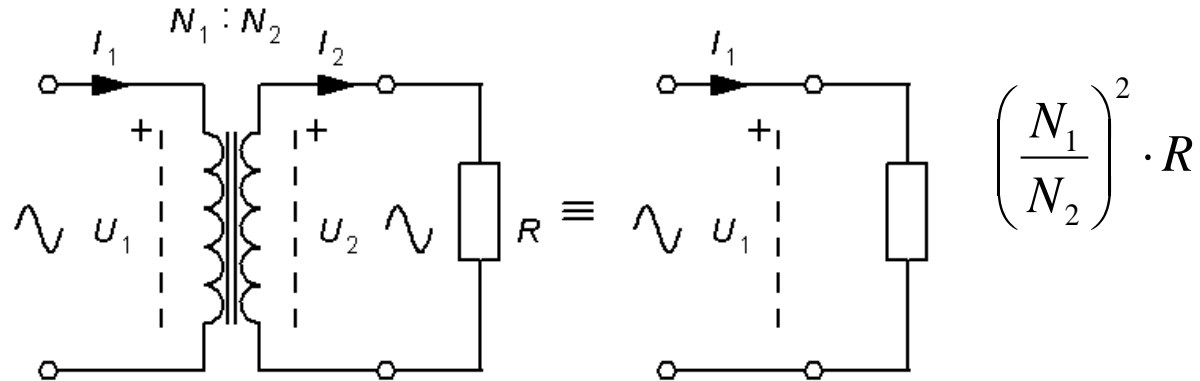
$$10 - R_1 \cdot I_1 - U_1 = 0 \Rightarrow U_1 = 10 - 0,2 \cdot 10 = 8$$

$$U_2 = U_1 \cdot \frac{1}{2} = \frac{8}{2} = 4 \quad I_2 = I_1 \cdot \frac{2}{1} = 0,4$$

$$R_2 = \frac{U_2}{I_2} = \frac{4}{0,4} = 10 \Omega$$

William Sandqvist william@kth.se

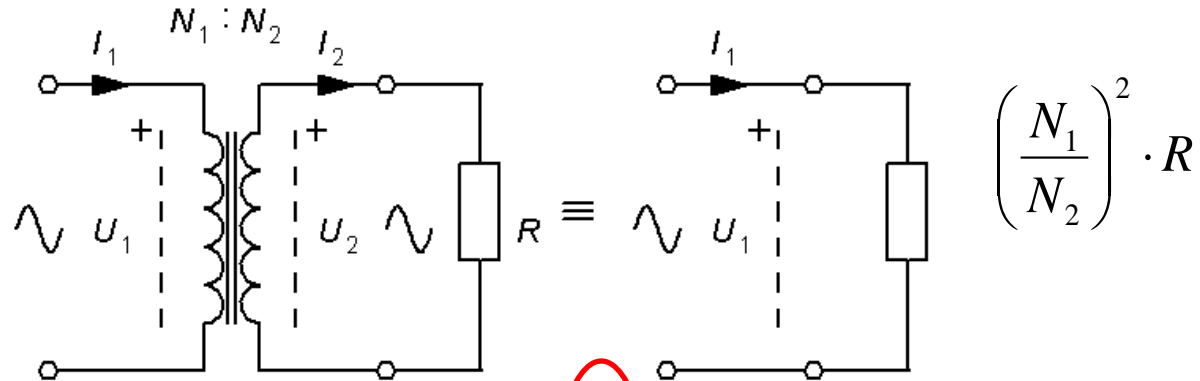
Överräkning av impedanser

$$R_1 = \frac{U_1}{I_1} \quad R_2 = \frac{U_2}{I_2} \quad \frac{U_1}{I_1} = \frac{\frac{N_1}{N_2} U_2}{\frac{N_2}{N_1} I_2} = \left(\frac{N_1}{N_2}\right)^2 \cdot \frac{U_2}{I_2}$$

$$R_{1 \leftarrow 2} = \left(\frac{N_1}{N_2}\right)^2 \cdot R_2$$

Överräkning av impedanser

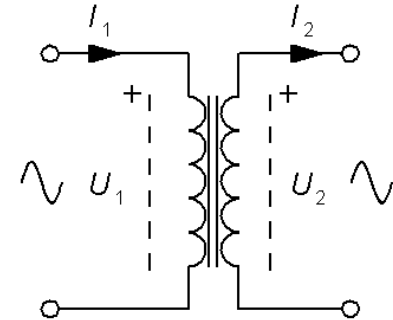
$$R_1 = \frac{U_1}{I_1} \quad R_2 = \frac{U_2}{I_2} \quad \frac{U_1}{I_1} = \frac{\frac{N_1}{N_2} U_2}{\frac{N_2}{N_1} I_2} = \left(\frac{N_1}{N_2}\right)^2 \cdot \frac{U_2}{I_2}$$

$$R_{1 \leftarrow 2} = \left(\frac{N_1}{N_2}\right)^2 \cdot R_2$$

Överräkning

Vi har en transformator med spänningsomsättningen 240V/120V.

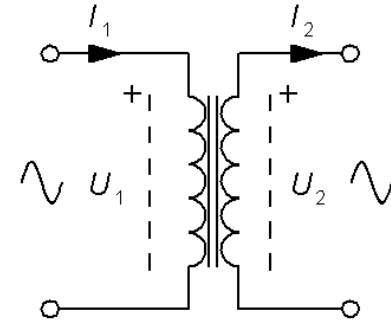
Man har två kondensatorer på $1\mu\text{F}$ och $16\mu\text{F}$. Hur ska man koppla för att få $5\mu\text{F}$?

Överräkning

Vi har en transformator med spänningsomsättningen 240V/120V.

Man har två kondensatorer på $1\mu\text{F}$ och $16\mu\text{F}$. Hur ska man koppla för att få $5\mu\text{F}$?

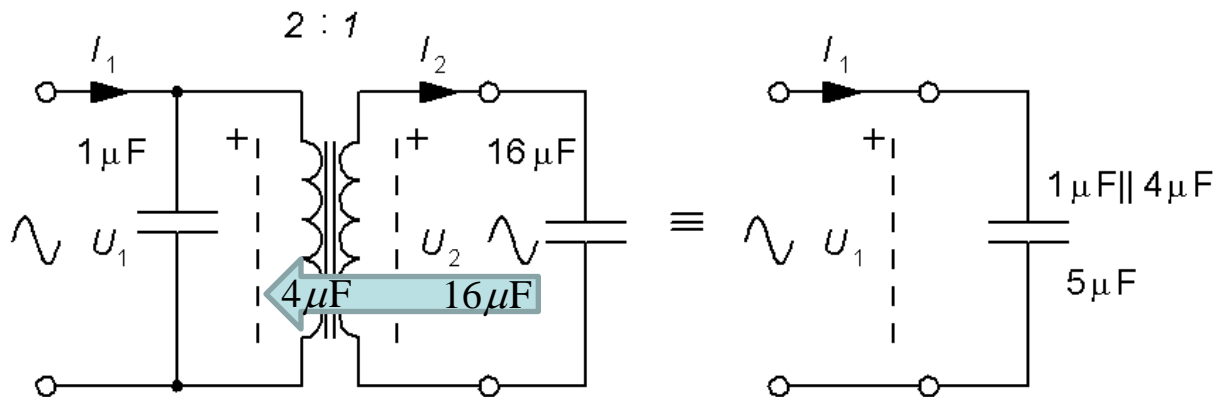
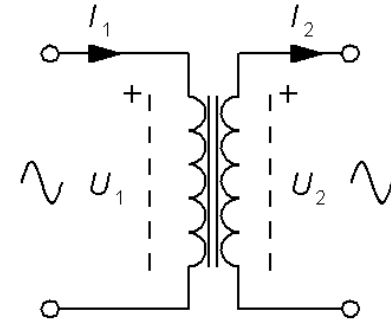
$$Z_2 = \frac{1}{\omega C} \Rightarrow$$

$$Z_{1 \leftarrow 2} = \frac{1}{\omega C} \cdot 2^2 = \frac{1}{\omega(C/4)}$$

Överräkning

Vi har en transformator med spänningsomsättningen 240V/120V.

Man har två kondensatorer på $1\mu\text{F}$ och $16\mu\text{F}$. Hur ska man koppla för att få $5\mu\text{F}$?

$$Z_2 = \frac{1}{\omega C} \Rightarrow$$

$$Z_{1 \leftarrow 2} = \frac{1}{\omega C} \cdot 2^2 = \frac{1}{\omega(C/4)}$$

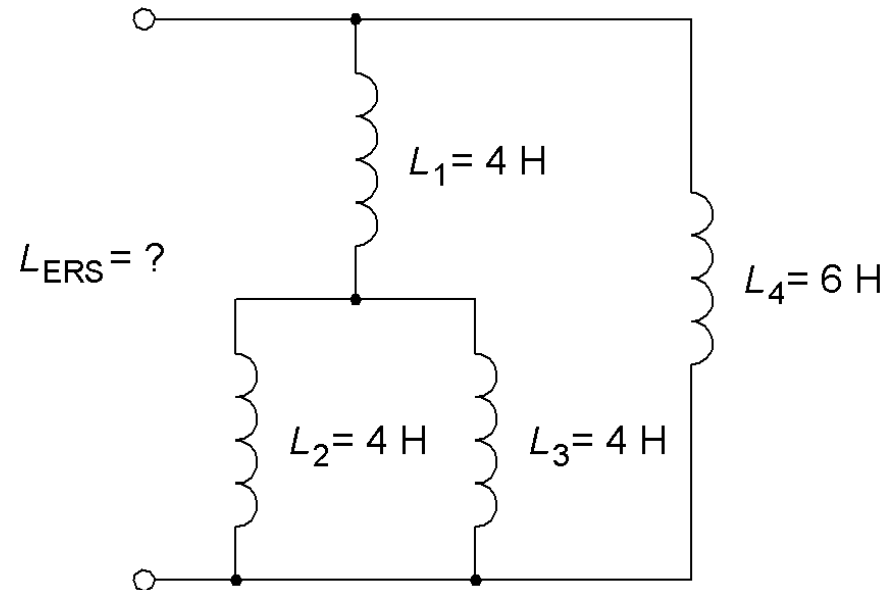
William Sandqvist william@kth.se

Serie och parallellkoppling av induktorer

(Ex. 15.6) Under förutsättningen att inga av spolarna delar magnetiska kraftlinjer med varandra, utan är helt av varandra **oberoende komponenter**, kan man behandla serie- och parallellkopplade induktanser **precis som om de vore resistorer**.

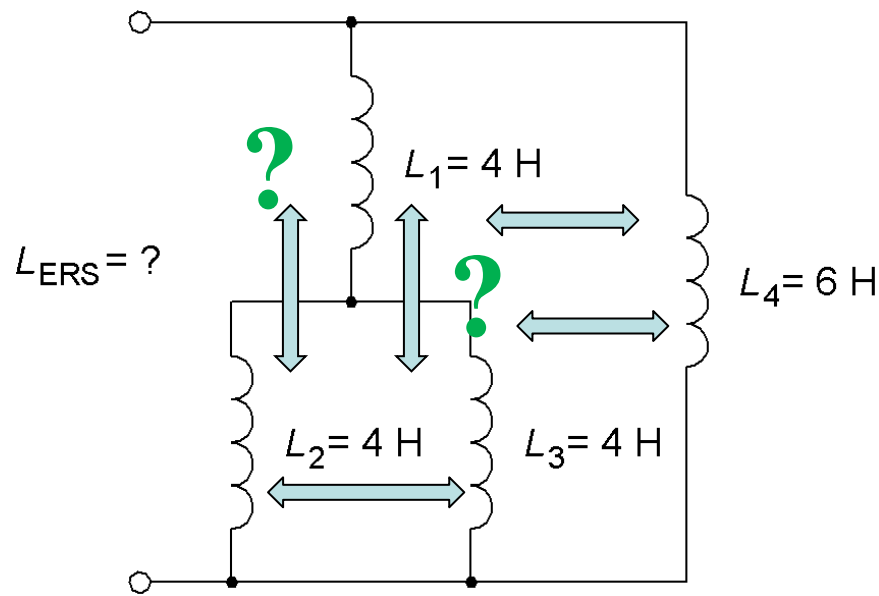
$$L_{\text{ERS}} = \frac{\left(4 + \frac{4 \cdot 4}{4 + 4}\right) \cdot 6}{4 + \frac{4 \cdot 4}{4 + 4} + 6} = 3 \text{ H}$$

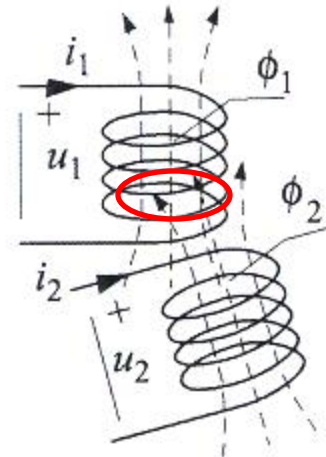
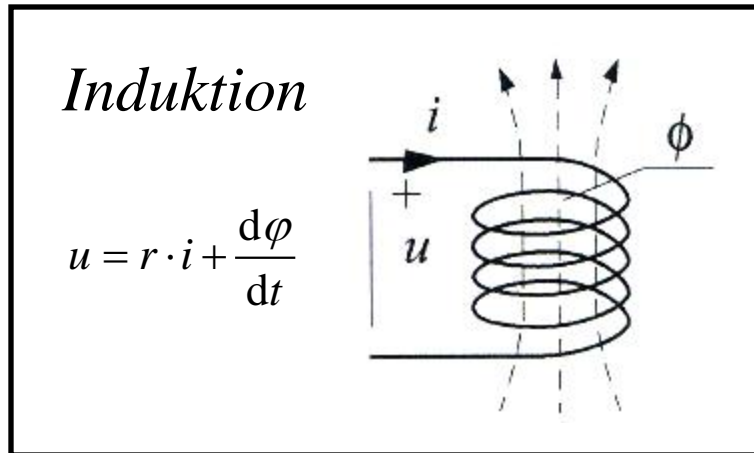
Serie och parallellkoppling av induktorer?

Vi har tidigare studerat serie och parallellkopplade spolar som om de vore helt **oberoende komponenter** som *inte* delat magnetiska kraftlinjer med varandra.

Här behandlas nu spolar med sammanlänkat flöde

Induktiv koppling

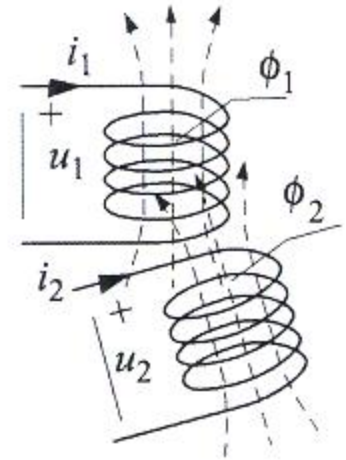
En del av flödet i spole 1 är **sammanlänkat** med flöde från spole 2.

$$u_1 = r_1 \cdot i_1 + \frac{d\phi_1}{dt} \quad \phi_1 = i_1 \cdot L_1 + i_2 \cdot M$$

På samma sätt:

$$u_2 = r_2 \cdot i_2 + \frac{d\phi_2}{dt} \quad \phi_2 = i_2 \cdot L_2 + i_1 \cdot M$$

Induktiv koppling

$\pm M$ kallas för ömsinduktansen

$$u_1 = r_1 \cdot i_1 + L_1 \frac{di_1}{dt} + M \frac{di_2}{dt}$$

$$u_2 = r_2 \cdot i_2 + L_2 \frac{di_2}{dt} + M \frac{di_1}{dt}$$

$j\omega$ -metoden:

$$U_1 = r_1 \cdot I_1 + j\omega L_1 I_1 + j\omega M I_2$$

$$U_2 = r_2 \cdot I_2 + j\omega L_2 I_2 + j\omega M I_1$$

En ideal transformator har
kopplingsfaktorn $k = 1$ (100%)

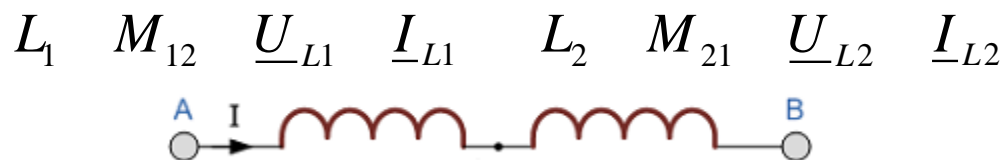
Kopplingsfaktorn:

$$k = \frac{M}{\sqrt{L_1 L_2}}$$

Kopplingsfaktorn anger hur stor del av flödet en spole har gemensamt med en annan spole

Seriekopplade med ömsesidig induktans

Härledning:

$$\underline{U}_{L1} = j\omega L_1 \underline{I}_{L1} \pm j\omega M_{12} \underline{I}_{L2} \quad \underline{U}_{L2} = j\omega L_2 \underline{I}_{L2} \pm j\omega M_{21} \underline{I}_{L1}$$

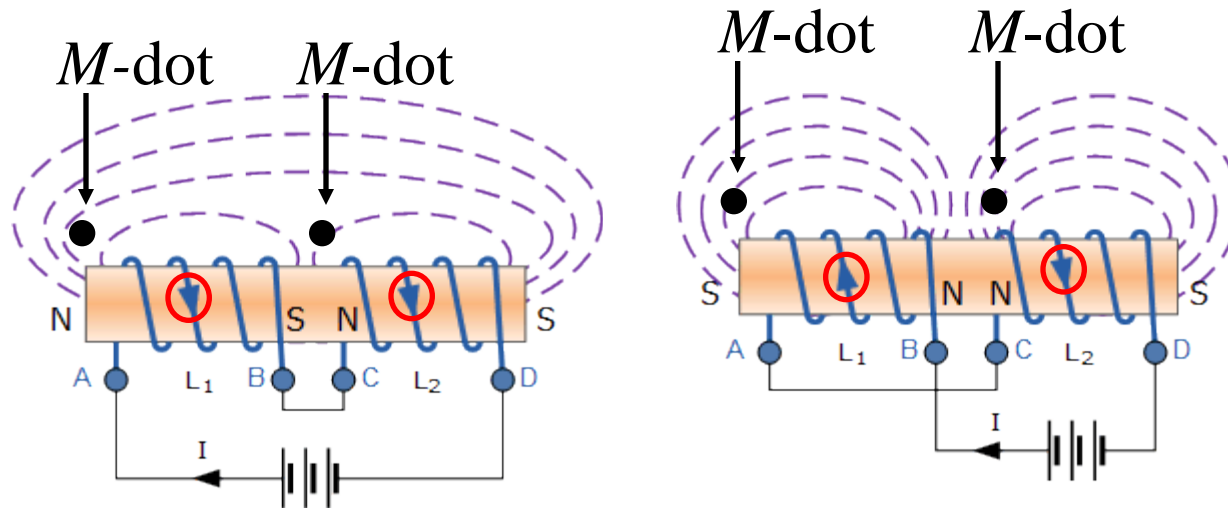
Seriekoppling innebär *samma* ström

$$\underline{I}_{L1} = \underline{I}_{L2} = \underline{I} \quad \underline{U} = \underline{U}_{L1} + \underline{U}_{L2} \quad M_{12} = M_{21} = M \quad \Rightarrow$$

$$\underline{U} = \underline{I} \cdot j\omega(L_1 \pm M + L_2 \pm M)$$

$$\frac{\underline{U}}{\underline{I}} = j\omega(L_1 + L_2 \pm 2M)$$

Seriekopplade med ömsesidig induktans

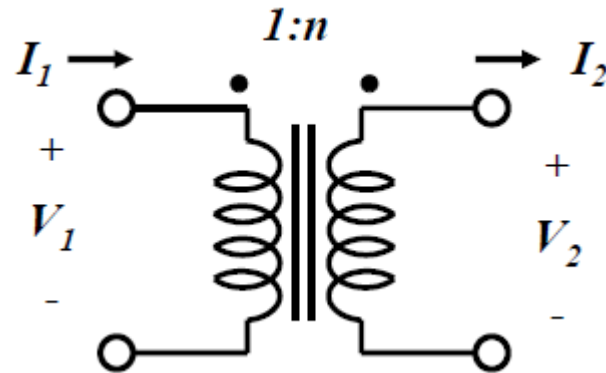
Seriekoppling innebär samma ström $I_1 = I_2 = I$

$$L_{TOT} = L_1 + L_2 + 2M$$

$$L_{TOT} = L_1 + L_2 - 2M$$

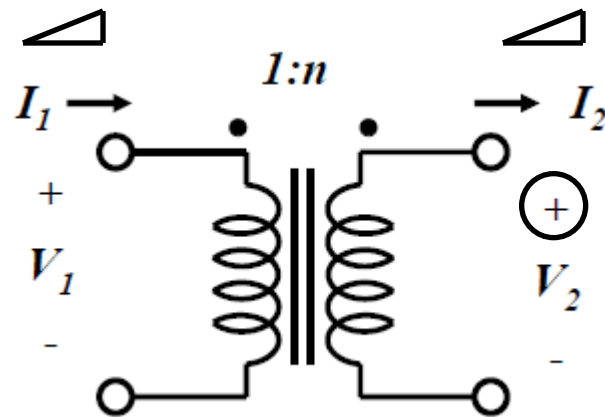
M kan bidra eller motverka till flödet, detta ger $\pm$ tecken. Därför brukar spolars lindningspolaritet anges med ”punkt konvention” (dot convention) i schemor.

”Dot” convention

En växande ström *in* i en punkt (dot) leder till inducerade spänningar riktade så att de skulle ge växande strömmar *ut* ur andra punkter

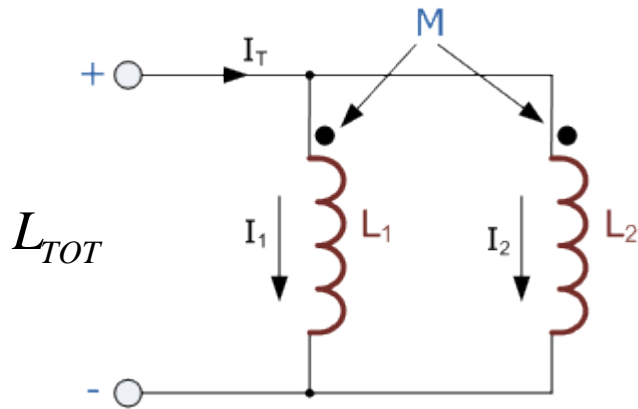
”Dot” convention

En växande ström ***in*** i en punkt (dot) leder till inducerade spänningar riktade så att de skulle ge växande strömmar ***ut*** ur andra punkter

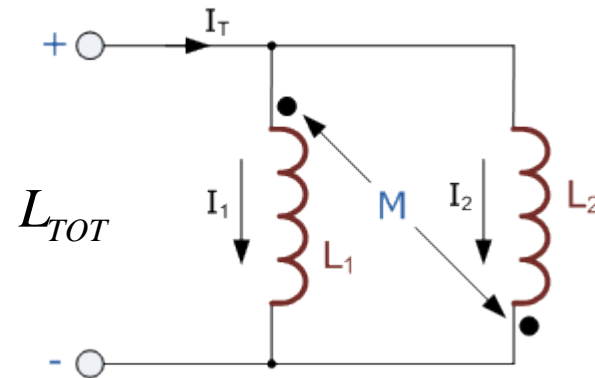

Parallellkopplade med ömsesidig induktans

Parallellkopplade spolar

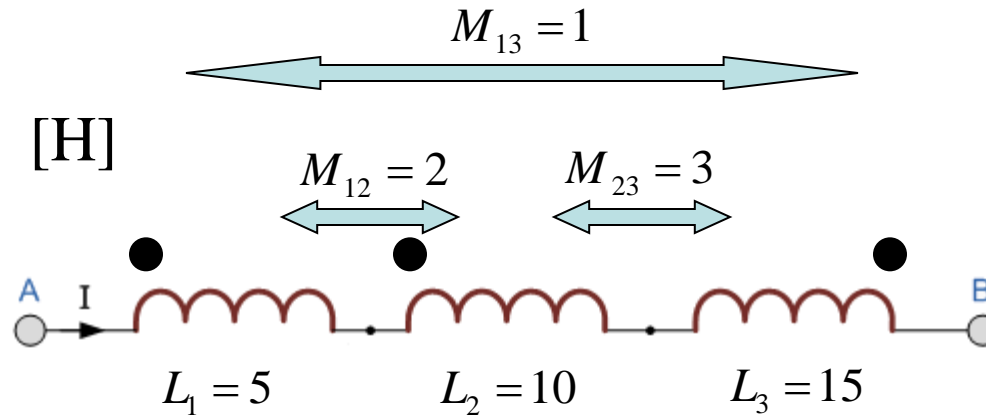
$$L_{TOT} = \frac{L_1 \cdot L_2 - M^2}{L_1 + L_2 - 2M}$$

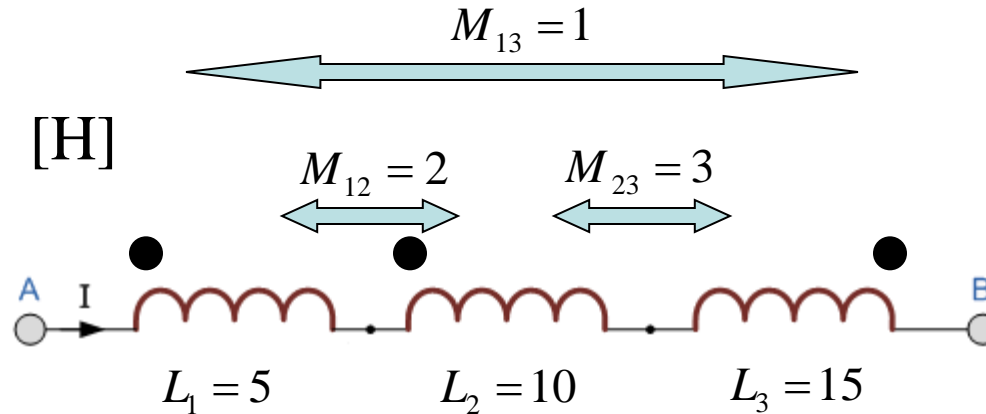
Antiparallellkopplade spolar

$$L_{TOT} = \frac{L_1 \cdot L_2 - M^2}{L_1 + L_2 + 2M}$$

Ex. 15.7 Seriekoppling

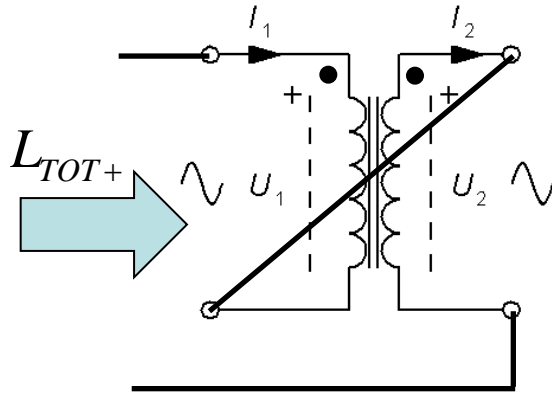
Ex. 15.7 Seriekoppling

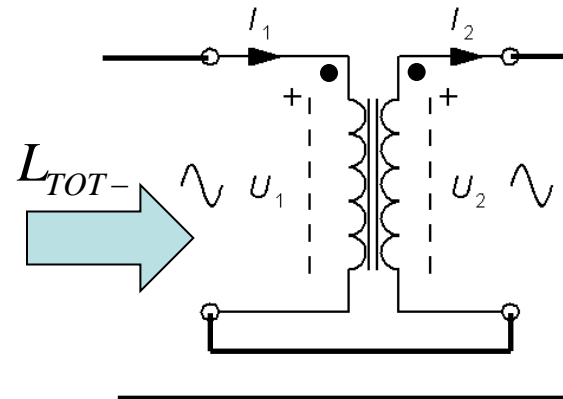
$$\begin{aligned}
 L_{\text{TOT}} &= \\
 &L_1 + M_{12} - M_{13} + \\
 &L_2 + M_{12} - M_{23} + \\
 &L_3 - M_{23} - M_{13} = \\
 &= 5 + 2 - 1 + 10 + 2 - 3 + 15 - 3 - 1 = 26 \text{ [H]}
 \end{aligned}$$

William Sandqvist william@kth.se

Att mäta ömsinduktansen?

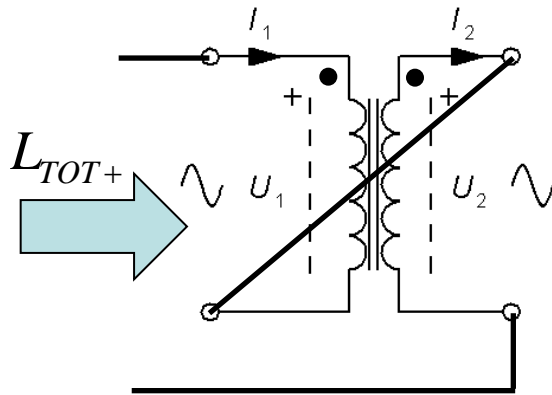

$$L_{TOT+} = L_1 + L_2 + 2M$$

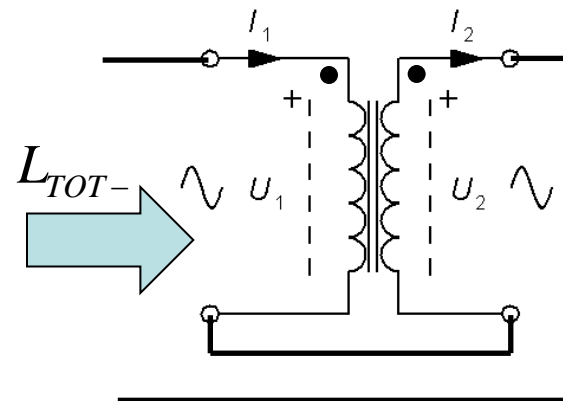

$$L_{TOT-} = L_1 + L_2 - 2M$$

Att mäta ömsinduktansen?

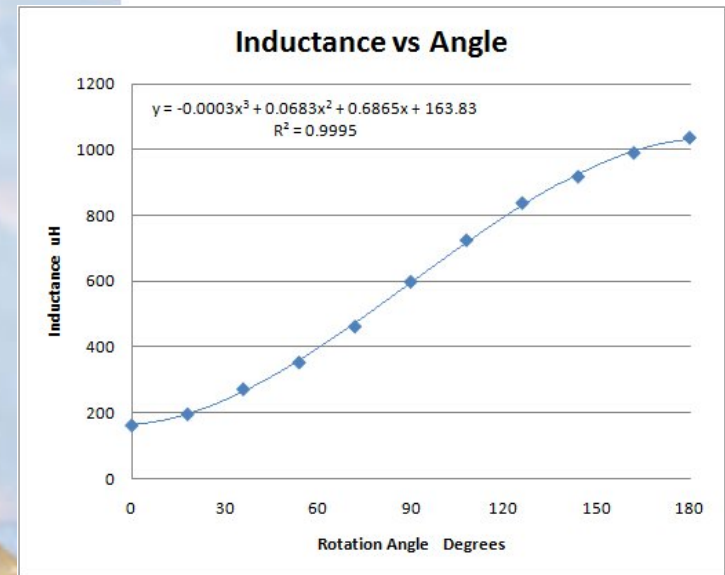
$$L_{TOT+} = L_1 + L_2 + 2M$$

$$L_{TOT-} = L_1 + L_2 - 2M$$

$$M = \frac{L_{TOT+} - L_{TOT-}}{4}$$

Variometer (till en antik radio)

$$L_{TOT} = L_1 + L_2 \pm 2M$$

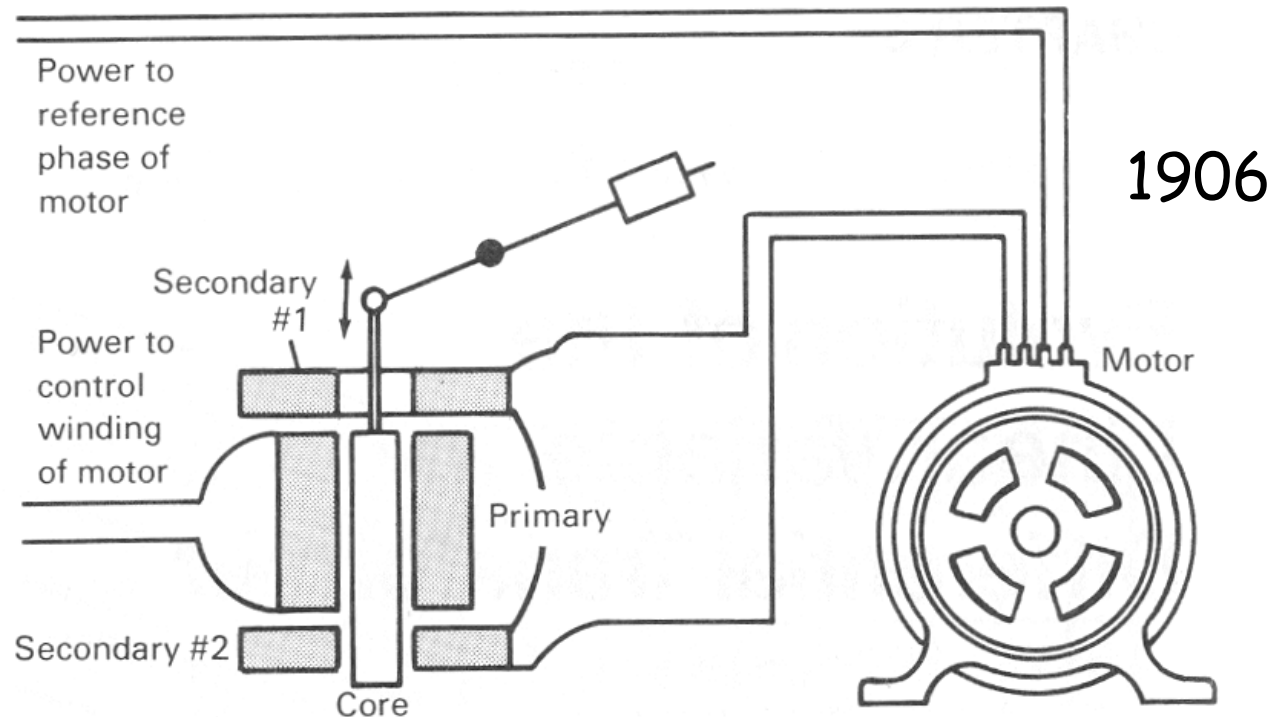
$$M = f(\alpha)$$

William Sandqvist william@kth.se

Ett dåligt ställdon kan bli en bra givare

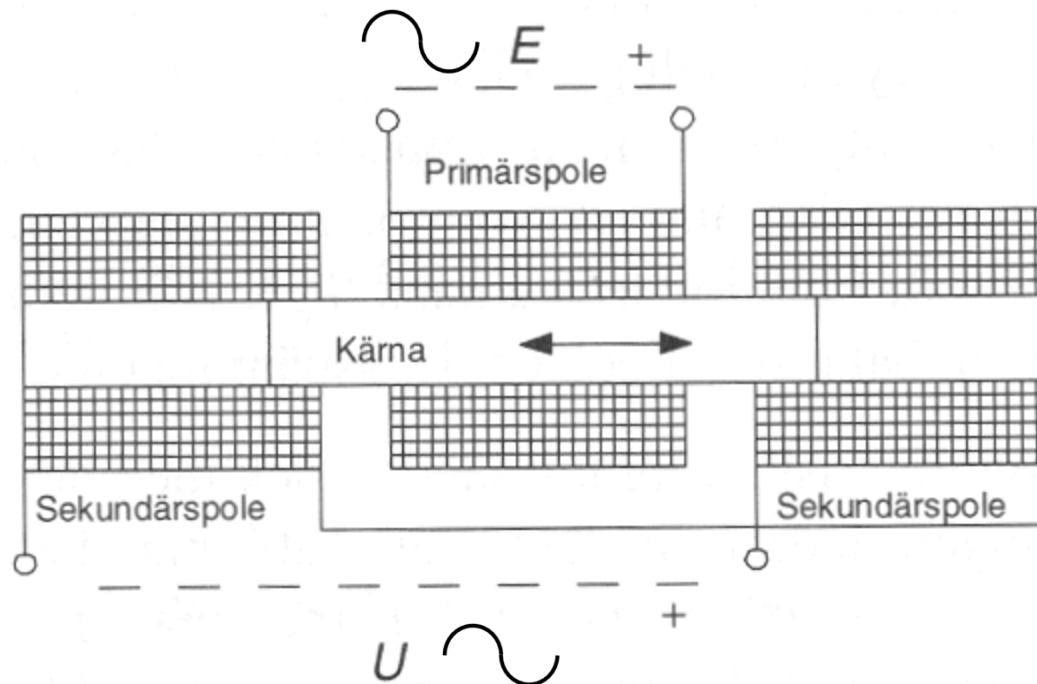
Porter & Currier patent (simplified), the earliest variable differential transformer.

Industrins "stryktåliga" positions-sensor

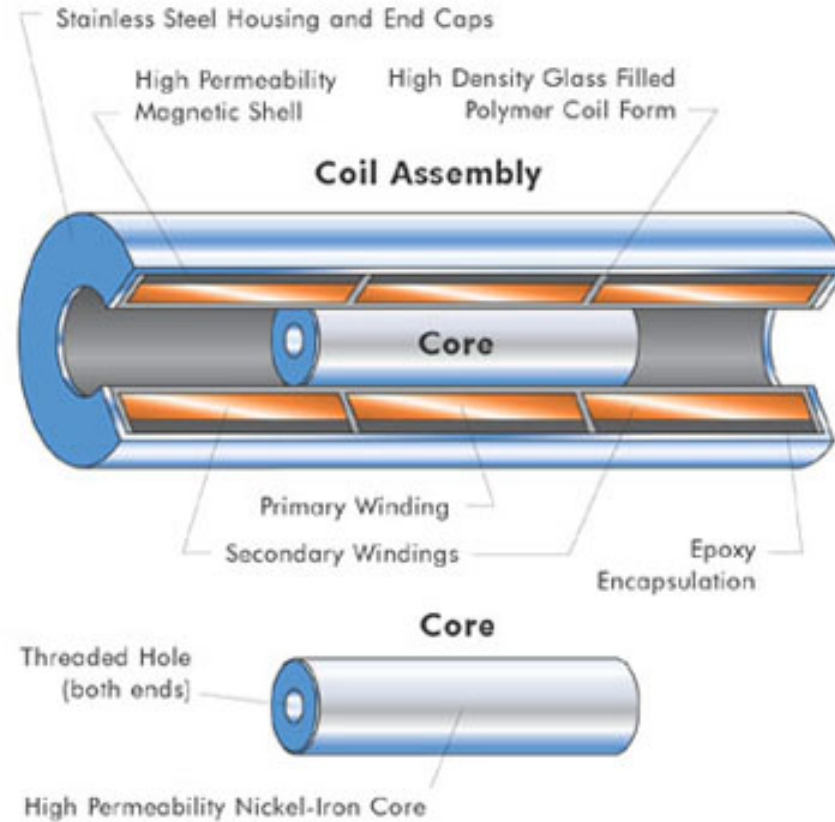
Differentialtransformatorn

LVDT Linear Variable Differential Transformer

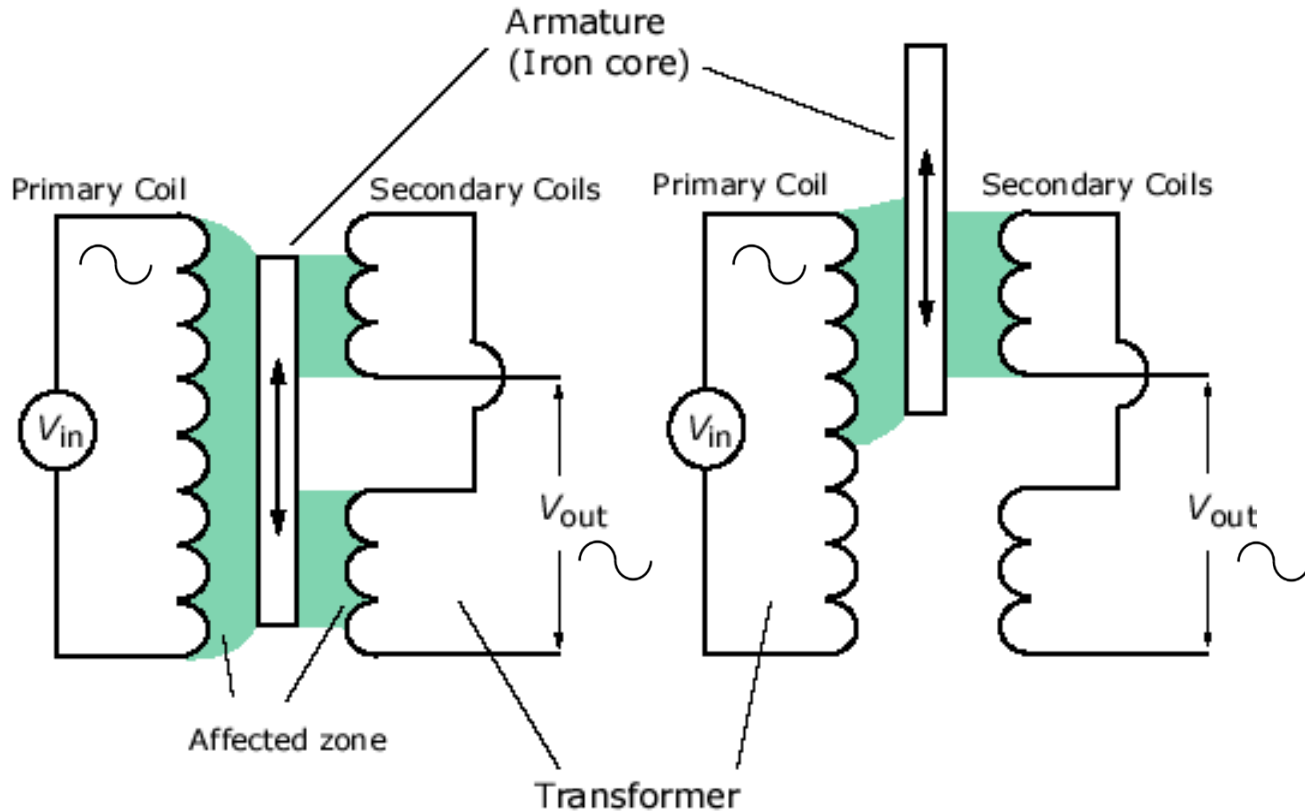

Sekundärspolarna är seriekopplade men med motsatt spänningsriktning – när kärnan är i mitten blir $U = 0$.

LVDT Utförande

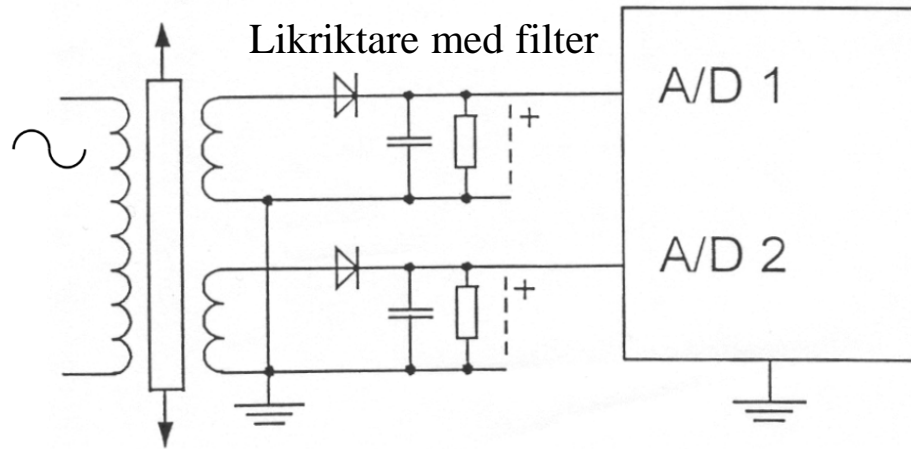

LVDT princip

Utspänningen är relativt hög – det gör detta till en populär givare ...

LVDT Mätutrustning

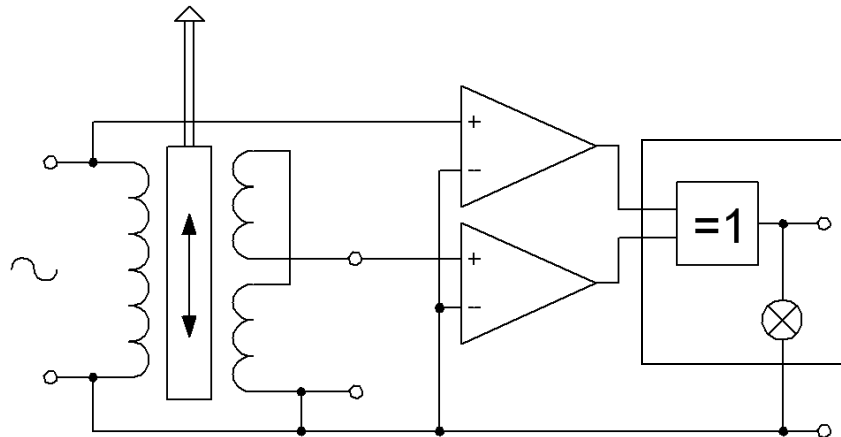
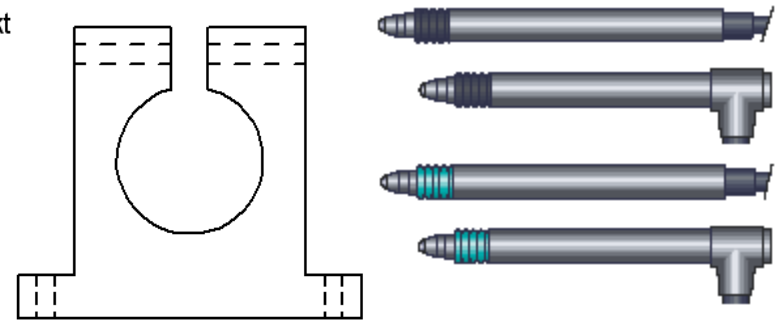
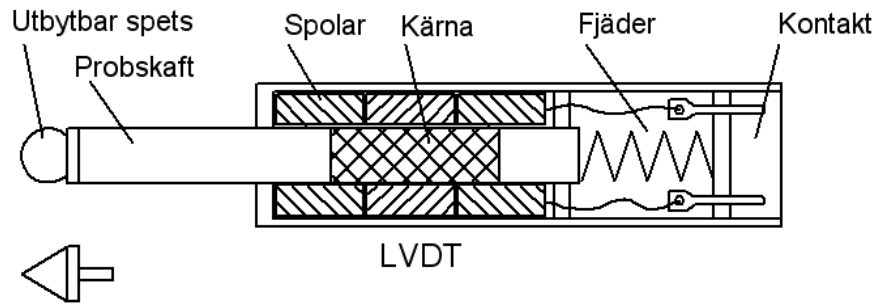

Processorn beräknar skillnaden mellan spänningarna.

Detta är en sensor som direkt ger en hög utspänning, Volt istället för mV.

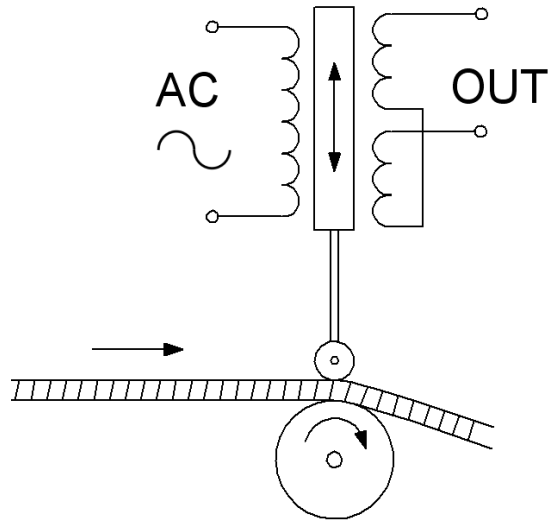
- En inbyggnadsprocessor kan AD-omvandla ”likriktade” utspänningar.
- (• Eller så AD-omvandlar den växelspanningarna direkt).

LVDT probe

Utsignalens **fas** ändras **180°** precis när kärnan passerar mitt-punkten.

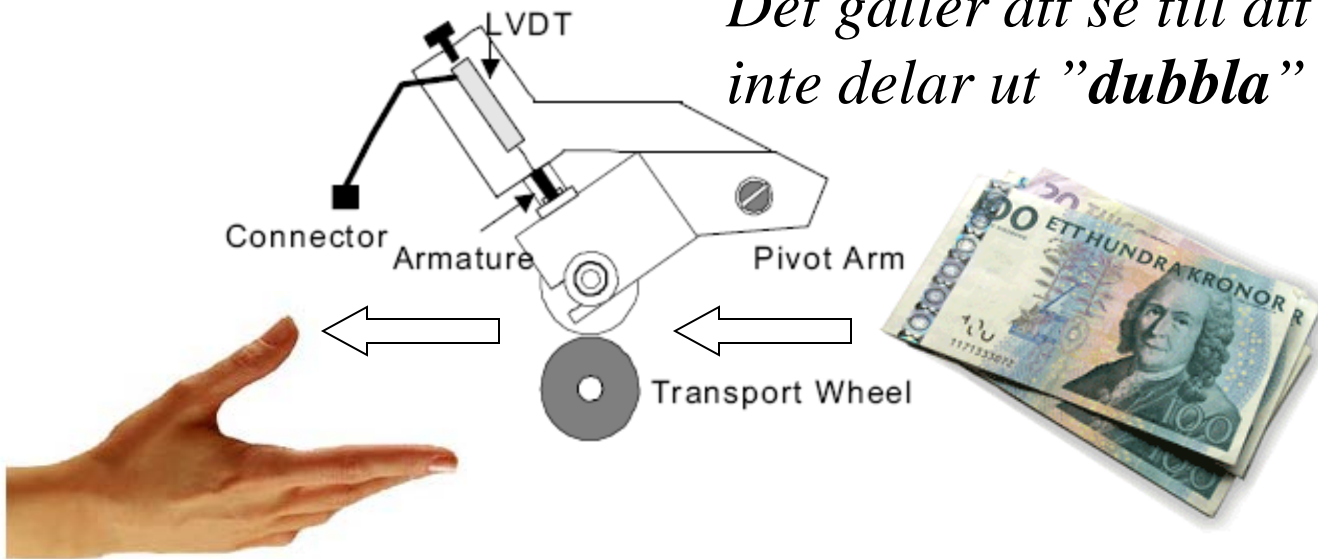
En **XOR-grind** kan **indikera** denna förändring.

En LVDT probe kan hålla ordningen på att tjockleken är den rätta.

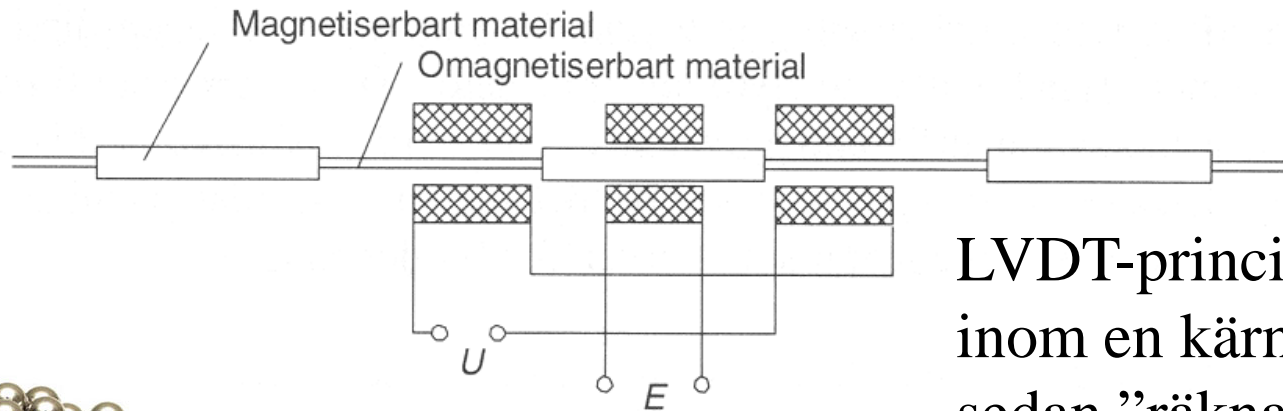
Användningsområde?

Det gäller att se till att bankomaten inte delar ut "dubbla" sedlar ...

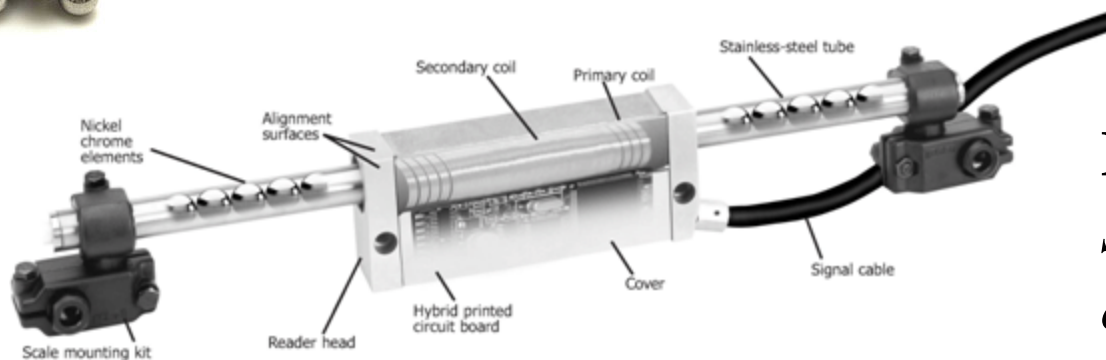

Periodisk differentialtransformator

LVDT-principen inom en kärna, och sedan "räkna" passerade kärnor.

En liknande givare?

Renywell
Spherical
encoder

William Sandqvist william@kth.se